

Justitiedepartementet
Enheten för domstols- och åklagarfrågor

Yttrande över EU-kommissionens förslag till direktiv om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten mot uppenbart ogrundade rättsprocesser och rättegångsmissbruk (strategiska rättsprocesser för att hindra offentlig debatt), COM(2022) 177 final

Dnr Ju2022/01690

Stockholms tingsrätt, som har granskat förslaget utifrån de intressen som domstolen har att bevaka, lämnar följande synpunkter på förslaget.

Den typ av rättegångsmissbruk som förslaget tar sikte på förefaller att vara tämligen ovanligt i Sverige. Tingsrätten har dock ingen anledning att ifrågasätta att detta är ett växande problem, som kan vara större i andra länder, och att det därför kan finnas skäl att vidta åtgärder på EU-nivå.

Eftersom remissen avser ett förslag till direktiv, som ska bli föremål för förhandlingar, är det i detta skede svårt att bedöma vilka lagändringar som kommer att krävas och hur dessa lagändringar kommer att påverka regelverket i stort. Det är dock tydligt att förslaget aktualiserar svåra avvägningar mellan olika grundläggande rättigheter. Det är även tydligt att departementet kommer att behöva bevaka att den reglering som slutligen antas kan förenas med den särskilda och delvis grundlagsskyddade ordning som gäller för yttrande- och tryckfrihetsmål i Sverige, och med det processrättsliga regelverket i övrigt.

När det gäller de enskilda bestämmelserna i förslaget har tingsrätten särskilt noterat följande, som bör beaktas i det fortsatta arbetet.

Av artikel 15 framgår bl.a. att den som har lidit skada till följd av rättegångsmissbruk ska ha möjlighet att kräva och få full ersättning för denna skada. Av artikel 8 framgår vidare att domstolen, i samband med en rättegång som utgör rättegångsmissbruk, ska kunna kräva att käranden ställer säkerhet för sådant skadestånd. Det framgår emellertid inte om tanken är att även ett eventuellt yrkande om sådant skadestånd ska framställas och prövas inom ramen för den rättegång som utgör rättegångsmissbruk, eller om det är något som medlemsstaterna själva får avgöra. Från svenskt perspektiv skulle det nog ligga närmare till hands att hantera ett eventuellt sådant skadeståndskrav i en efterföljande rättegång (jfr artikel 18). Om ett eventuellt skadeståndsanspråk ska prövas i en efterföljande rättegång aktualiseras dock vissa andra frågor,

exempelvis frågan hur länge den som utsatts för rättegångsmissbruk kan avvakta med att väcka talan om skadestånd när säkerhet har ställts enligt artikel 8 (jfr t.ex. 15 kap. 7 § rättegångsbalken).

Enligt artikel 17 ska medlemsstaterna säkerställa att vissa domar som har meddelats i ett rättsligt förfarande i tredjeland inte erkänns eller verkställs (ordre public), bl.a. när rättsprocessen anses vara uppenbart ogrundad. Eftersom verkställighet normalt endast begärs när en talan helt eller delvis har bifallits, väcker den föreslagna regleringen frågan i vilken utsträckning en talan som har bifallits kan anses ha varit uppenbart ogrundad.

Detta yttrande har beslutats av undertecknad, efter att ha inhämtat synpunkter från vissa andra domare på avdelningen.

Stefan Johansson
Chefsrådman, avdelning 3